

Miljöriskhantering enligt egenkontrollförordningen.



Förord

Denna vägledning är upprättad inför det seminarium om riskhantering som äger rum den 18 april 2007 i Länsstyrelsen lokaler. Seminariet vänder sig i första hand till Länsstyrelsen Dalarnas tillsynsobjekt enligt miljöbalkens (MB) regelverk.

Vägledningen ska ses som råd och stöd för verksamhetsutövarna när de arbetar med riskhantering enligt Förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll.

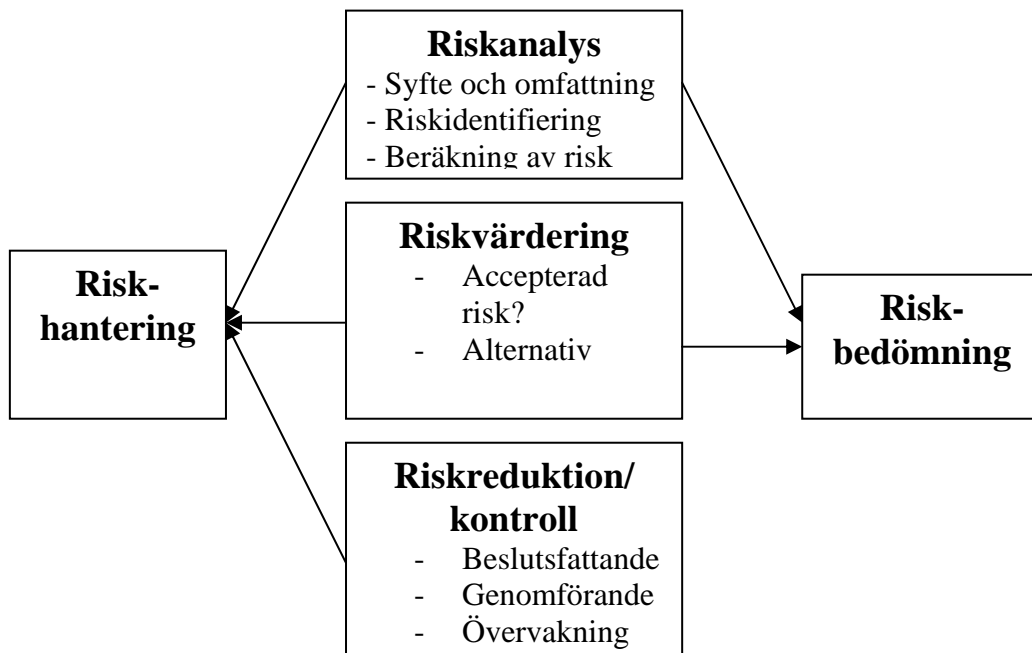
Länsstyrelsen vill understryka att detta är ett exempel på hur man kan arbeta med miljöriskbedömningar och inget direkt facit på hur en riskbedömning ska utföras. Det finns ett antal olika typer av riskanalysmetoder och det är möjligt att någon annan metod kan passa bättre för just Er verksamhets behov. Den här informationen kan förhoppningsvis vara en hjälp för Er när Ni startar upp arbetet.

Johan Hjerpe

2007-04-18

Vad är miljöriskhantering?

Inom riskområdet förekommer en hel del termer och begrepp. I det här dokumentet avser riskhantering hela processen från det att risker har identifierats fram tills det att eventuella åtgärder har genomförts och följts upp. Riskhanteringsprocessen kan delas upp enligt följande:



Krav på verksamhetsutövare

De företag/verksamheter som bedriver anmälnings- och tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet omfattas bland annat av kraven i 6§ i förordning (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll. Där framgår att verksamhetsutövaren fortlöpande och systematiskt ska undersöka och bedöma riskerna med verksamheten från hälso- och miljösynpunkt. Resultatet av undersökningar och bedömningar ska dokumenteras.

Arbetet ska bedrivas fortlöpande och systematiskt vilket ställer höga krav på verksamhetsutövaren att arbeta aktivt för att uppfylla kraven och därmed minska riskerna vid verksamheten. För att uppfylla kravet vad avser ”fortlöpande och systematiskt” i ovan angivna förordning bör arbetet innehålla följande delmoment:

- Mål, omfattning och avgränsning.
- Identifiering av riskerna (riskkällor och riskhändelser) samt skattning av risker.
- Värdering av riskerna.
- Uppföljning, utvärdering och kommunikation.
- Rutiner för det fortlöpande arbetet.

A. Mål omfattning och avgränsning

Mål

Här redogör man för vilket mål man har med arbetet. Inledningsvis bör man även beskriva vilken typ av analys som använts och vad man förväntas få ut av den.

Ex. Vid verksamheten ska vi minska antalet tillbud och olyckor som medför förorening av vatten och mark inom verksamhetsområdet med 50% inom två år. Den metod som använts är grovanalys. Resultatet av analysen ska ligga till grund för inbördes prioritering av förebyggande åtgärder samt för att bedöma behovet av fördjupade riskanalyser för begränsade delar av anläggningen.

Omfattning

Här beskrivs omfattningen av analysen. Omfattningen är givetvis beroende av hur stor verksamheten är, dess komplexitet och farlighet. Det kan t ex vara hela verksamheten, del av verksamheten, kemikaliehanteringen, avloppsvattenhantering.

Ex. Miljörisikanalysen omfattar hela tillverkningsprocessen med tillhörande kemikaliehantering samt verksamhetens avloppsvattenhantering.

Avgränsning

Här klarläggs vilka avgränsningar man gjort för arbetet. Vid ett mindre företag kanske det inte är viktigt att avgränsa utan man går igenom alla potentiella risker. Vid ett större företag kan avgränsningen se ut så här:

Ex. Utredningen har begränsats till teknisk granskning med tyngdpunkten lagd på enheter där större mängder kemikalier som kan förorsaka skador på yttre miljö förvaras och hanteras. Gränsen har lagts vid förvaring av 10 kg av ämnen med akutttoxisk effekt resp 100 kg av ämnen klassade som giftiga för vattenorganismer. AGA Gas AB:s luftgasanläggning inom området omfattas inte av analysen.

B. Identifiering och skattning av riskerna (riskkällor och riskhändelser)

Bemanning

Tänk här på bemanning och kompetens. Miljöansvarig, processingenjör, underhållspersonal, skyddsombud bör vara med på en större verksamhet. Gruppens storlek och ingående kompetenser anpassas i övrigt till verksamhetens omfattning, komplexitet och farlighet. Alla bör vara införstådda med arbetets syfte och mål innan arbetet startas upp.

Tabell 2. Exempel konsekvensklassning yttre miljö

| Konsekvensklass | | Konsekvensområde | Omfattning |
|-----------------|--------------|------------------|---|
| 1 | Små | Miljö | Liten påverkan och utbredning. Ingen sanering |
| 2 | Måttliga | Miljö | Liten påverkan och utbredning. Enkel sanering |
| 3 | Stora | Miljö | Stor utbredning. Måttlig påverkan. Enkel sanering |
| 4 | Mycket stora | Miljö | Stor utbredning måttlig påverkan. Svår sanering |
| 5 | Katastrof | Miljö | Stor utbredning och påverkan. Svår sanering |

Konsekvensklasser, konsekvensområden och omfattning bör man diskutera fram när planerar inför analysen. Den här kan se olika ut beroende på typ av verksamhet.

Tabell 3. Exempel sannolikhetsklassning

| Sannolikhetsklass | | Frekvens |
|-------------------|-------------------|------------------------------|
| 1 | Extremt osannolik | Mindre än en gång på 1000 år |
| 2 | Osannolik | En gång per 100-1000 år |
| 3 | Liten sannolikhet | En gång per 10-100 år |
| 4 | Sannolikt | En gång per 1-10 år |
| 5 | Mycket sannolikt | Mer än en gång per år |

Ovanstående sannolikhetsklasser och frekvens på det som kan inträffa är vanlig vid riskbedömningar. Detta kan dock diskuteras inför analysen så att alla inblandade är överens om klassningen.

C. Värdering av risker

Tabell 4. Riskmatris

| | | Sannolikhet | | | | | |
|--------------------|---|-------------|----------|-------|--------------|-----------|-----------------|
| | | 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | Konse- kvens |
| | | Små | Måttliga | Stora | Mycket stora | Katastrof | |
| Mycket sannolikt | 5 | | | | | | |
| Sannolikt | 4 | | | | | | |
| Liten sannolikhet | 3 | | | | | | |
| Osannolikt | 2 | | | | | | |
| Extremt osannolikt | 1 | | | | | | |

| | |
|--|---|
| | Oacceptabel risk. Direkta åtgärder. |
| | Signifikant risk. Åtgärder vidtas efter utredning eller djupare riskanalys. |
| | Acceptabel risk (normal situation) |

Utifrån redovisningsmallens kolumner vad gäller konsekvens och sannolikhet bör man sedan värdera de risker som framkommit. Resultatet läggs då in i en riskmatris, tabell 4, vilket innebär att de olika riskerna kommer att placeras i olika fält i matrisen vilket direkt ger en indikation på hur man ska hantera respektive risk fortsättningsvis. I diskussionen kommer givetvis ekonomiska aspekter in i bilden. Tänk inte ekonomi i första skedet utan låt det komma in efter själva miljövärderingen. Redovisningsmallen, tabell 1, ovan bör efter det kompletteras med kolumner med "Ansvarig" "Klart senast". I bilaga 1 framgår hur en färdig redovisningsmall kan se ut med några exempel inlagda.

Åtgärderna kan med fördel läggas in i eventuellt förekommande underhållssystem vid verksamheten.

D. Uppföljning, utvärdering och kommunikation

Det är viktigt att man skapar rutiner för att följa upp arbetet. Ansvarig bör utses som har till uppgift att följa upp åtgärder och utredningar. Ta upp arbetet i t ex företagets ledningsgrupp minst en gång/ år och stäm av läget.

E. Rutiner för det fortlöpande arbetet?

Inom verksamheten har Ni nu utfört en miljöriskbedömning vilket resulterat i att man bedömt att vissa risker är acceptabla, en del åtgärder måste vidtas och vissa risker bör utredas ytterligare/djupare med anledning av bedömningen.

Utöver detta arbete bör man inom verksamheten bestämma hur arbetet ska bedrivas i framtiden. Några exempel som man kan besluta om på verksamheten är:

1. Bestäm inom verksamheten hur ofta en övergripande miljöriskbedömning ska utföras vid verksamheten. Vartannat år till vart femte år är ett lämpligt intervall beroende på vilka förändringar som skett vid företaget sedan senaste bedömningen. Skriv in i hanteringen som en rutin eller återkommande åtgärd.
2. Det bör även finnas rutiner/instruktioner som beskriver hur och vid vilken nivå riskanalyser ska utföras vid förändringar vid verksamheten. Tänk på att det kan gälla både tekniska och organisatoriska förändringar.
3. En ytterligare riskaspekt som man bör hantera inom verksamheten är hur man hanterar entreprenörer och/eller tillfälligt anställda inom företaget. Ni kan t.ex. skapa rutiner och instruktioner om säkerhetsutbildning för entreprenörer samt rutin om att personal från verksamheten alltid ska vara med när leverans av kemikalier kommer till verksamheten etc.

Vid just Er verksamhet kanske det finns andra riskaspekter, utöver ovan angivna, som ska regleras för att få ett heltäckande fortlöpande riskarbete. Ta lite tid, diskutera och var idérika när Ni diskuterar rutiner och instruktioner för det fortlöpande arbetet.

Lycka till

Johan Hjerpe

Miljövardsenheten, Länsstyrelsen Dalarna